

Odborná komise pro otázky
elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací
Asociace knihoven vysokých škol České republiky

Metody citování literatury
a
strukturování bibliografických záznamů
podle mezinárodních norem
ISO 690 a ISO 690-2

Metodický materiál pro autory vysokoškolských kvalifikačních prací

Verze: 1.0

2006-04-13

Zpracovala: Eva Bratková (Eva.Bratkova@ff.cuni.cz)

OBSAH

1 ÚVOD.....	3
2 CITACE A METODY CITOVÁNÍ LITERATURY.....	4
2.1 CITOVÁNÍ POMOCÍ PRVNÍHO ÚDAJE ZÁZNAMU A DATA VYDÁNÍ.....	4
2.2 CITOVÁNÍ POMOCÍ PRŮBĚŽNÝCH POZNÁMEK.....	6
2.3 CITOVÁNÍ POMOCÍ ČÍSELNÝCH ODKAZŮ.....	9
3 STRUKTUROVÁNÍ BIBLIOGRAFICKÝCH ZÁZNAMŮ.....	10
3.1 BIBLIOGRAFICKÉ ZÁZNAMY TRADIČNÍCH DOKUMENTŮ.....	10
3.1.1 TIŠTĚNÉ MONOGRAFICKÉ PUBLIKACE.....	10
3.1.2 [NESAMOSTATNÉ] ČÁSTI TIŠTĚNÝCH MONOGRAFICKÝCH PUBLIKACÍ.....	11
3.1.3 [SAMOSTATNÉ] PŘÍSPĚVKY DO TIŠTĚNÝCH MONOGRAFICKÝCH PUBLIKACÍ.....	12
3.1.4 TIŠTĚNÉ SERIÁLOVÉ PUBLIKACE (ČASOPISY, NOVINY AJ.).....	13
3.1.5 ČLÁNKY V TIŠTĚNÝCH SERIÁLOVÝCH PUBLIKACÍCH (ČASOPISECH, NOVINÁCH AJ.).....	13
3.1.6 PATENTOVÉ DOKUMENTY.....	15
3.2 BIBLIOGRAFICKÉ ZÁZNAMY ELEKTRONICKÝCH DOKUMENTŮ.....	15
3.2.1 ELEKTRONICKÉ MONOGRAFIE, WWW SÍDLA, DATABÁZE A POČÍTAČOVÉ PROGRAMY.....	15
3.2.2 [NESAMOSTATNÉ] ČÁSTI ELEKTRONICKÝCH MONOGRAFIÍ, WWW SÍDEL, DATABÁZÍ A POČÍTAČOVÝCH PROGRAMŮ.....	16
3.2.3 [SAMOSTATNÉ] PŘÍSPĚVKY DO ELEKTRONICKÝCH MONOGRAFIÍ, WEBOVÝCH SÍDEL, DATABÁZÍ A POČÍTAČOVÝCH PROGRAMŮ.....	17
3.2.4 ELEKTRONICKÉ SERIÁLOVÉ PUBLIKACE (ČASOPISY, NOVINY, EDICE AJ.).....	18
3.2.5 ČLÁNKY V ELEKTRONICKÝCH SERIÁLECH (ČASOPISECH, NOVINÁCH AJ.).....	19
3.2.6 SYSTÉMY ELEKTRONICKÝCH KONFERENCÍ, DISKUSNÍCH LISTŮ AJ.....	19
3.2.7 JEDNOTLIVÉ ELEKTRONICKÉ ZPRÁVY Z ELEKTRONICKÝCH KONFERENCÍ, DISKUSNÍCH LISTŮ AJ.....	20
3.3 BIBLIOGRAFICKÉ ZÁZNAMY DALŠÍCH TYPŮ DOKUMENTŮ (NEZAHRNUTÝCH DO ČSN ISO 690 A ČSN ISO 690-2).....	21
3.3.1 VYSOKOŠKOLSKÉ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.....	21
3.3.2 VÝZKUMNÉ A TECHNICKÉ ZPRÁVY.....	22
3.3.3 TECHNICKÉ NORMY.....	23
3.3.4 VYBRANÉ LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY.....	23

1 Úvod

Tento metodický materiál je připraven pro potřeby autorů vysokoškolských kvalifikačních prací (bakalářských, diplomových, rigorózních, disertačních a habilitačních), popřípadě prací jiných. Zahrnuje metody citování literatury a jiných informačních zdrojů a také metodiku strukturování bibliografických záznamů pro seznamy použité literatury. Bibliografické záznamy reprezentují tradiční i elektronické dokumenty monografické, seriálové i analytické úrovně. Struktury záznamů jsou připraveny podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2:

- ISO 690:1987. *Documentation – Bibliographic references – Content, form and structure*. 2nd ed. Geneva : ISO, 1987. 11 s. Výtah textu normy dostupný také z WWW: <<http://www.collectionscanada.ca/iso/tc46sc9/standard/690-1e.htm>>.
- ISO 690-2:1997. *Information and documentation – Bibliographic references – Part 2: Electronic documents or parts thereof*. 1st ed. Geneva : ISO, 1997. 18 s. Výtah textu normy dostupný také z WWW: <<http://www.collectionscanada.ca/iso/tc46sc9/standard/690-2e.htm>>.

Obě mezinárodní normy vyšly také v českých překladech:

- ČSN ISO 690 (01 0197). *Dokumentace – Bibliografické citace – Obsah, forma a struktura*. Praha : Český normalizační institut, 1996. 31 s.
- ČSN ISO 690-2 (01 0197). *Informace a dokumentace – Bibliografické citace – Část 2: Elektronické dokumenty nebo jejich části*. Praha : Český normalizační institut, 2000. 22 s.

Citace obou norem jsou v textu tohoto materiálu uváděny pod jejich označením a číslem [ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2].

Text metodického materiálu je rozdělen, kromě této úvodní kapitoly (kap. 1), do dalších dvou kapitol (2-3). Druhá kapitola popisuje stručným způsobem tři základní metody (styly) citování literatury, tak jak je ustanovuje norma ČSN ISO 690 [čl. 9]. Kapitola třetí představuje struktury bibliografických záznamů jednotlivých druhů či typů dokumentů, a to ve třech podkapitolách. V podkapitole 3.1 jsou zařazeny záznamy tradičních dokumentů včetně dokumentů, které se mohou zároveň nebo následně vyskytnout také v elektronické formě na internetu. V podkapitole 3.2 jsou zařazeny záznamy elektronických dokumentů, zejména online dostupných. V materiálu jsou navíc v podkapitole 3.3 uvedeny doporučené struktury záznamů některých dalších typů dokumentů, které nejsou zařazeny do norem ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Jde o vysokoškolské kvalifikační práce, výzkumné nebo technické zprávy, technické normy a vybrané legislativní materiály.

Struktury bibliografických záznamů jsou připraveny podle norem ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 včetně v nich uvedené interpunkce. Ve výjimečných případech, kdy je v obou normách uvedena rozdílná interpunkce, je v záznamech upřednostněno řešení z mladší normy ISO 690-2. Ve třech případech tradičních typů dokumentů (části, příspěvky a články) byl doplněn (v rámci tohoto materiálu prozatím

alespoň jako nepovinný) údaj o standardním čísle (ISO 690-2 již tento údaj stanovuje jako povinný u všech typů dokumentů).

Technické poznámky k textu:

- A) Bibliografické údaje, uváděné ve všech příkladech **červenou barvou**, jsou podle mezinárodních norem ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 **nepovinné (volitelné)**. Není nutné je proto uvádět při zpracování základních bibliografických záznamů, pokud není na národní či lokálních úrovních stanoveno jinak.
- B) Údaje uváděné v příkladech *kurzivou* (názvy celých dokumentů nebo některé názvy zdrojových dokumentů) by se tímto typem písma měly v bibliografických záznamech uvádět **povinně**, pokud je to z technického hlediska možné. Při využívání dnešních textových editorů by to nemělo představovat žádný problém.

2 Citace a metody citování literatury

Citace je krátká forma bibliografického záznamu umístěná buď v závorkách **uvnitř textu citujícího dokumentu**, nebo připojená jako **poznámka** na stránce textu pod čarou, na konci textu kapitoly nebo na konci celého textu dokumentu. Citace slouží jednak k rychlé **identifikaci dokumentu**, ze kterého autor vybral a použil citát, parafrázovanou myšlenku apod., jednak k přesnému určení **umístění citátu, parafrázované myšlenky apod. v rámci zdrojového (citovaného) dokumentu**.

Pokud dokument neobsahuje na konci textu samostatný **seznam bibliografických záznamů** nebo pokud takový seznam neobsahuje záznamy všech publikací, které byly citovány, je nutné, aby **první citace** každé publikace, jejíž záznam se nevyskytuje v závěrečném seznamu, obsahovala potřebné množství bibliografických údajů, které jsou v tomto metodickém materiálu specifikovány jako **povinné** (viz jednotlivé části kapitoly 3).

Pokud se citace používají společně se **seznamem bibliografických záznamů (seznamem použité literatury)**, mohou obsahovat jen velmi malé množství údajů o publikaci (jeden, dva, popř. i více údajů). Citace slouží jako **spojení (vazba)** mezi místem, na kterém se v textu cituje, a **bibliografickým záznamem** v seznamu použité literatury.

V dalším textu této kapitoly jsou stručně popsány tři **základní metody (styly) citování**, které specifikuje mezinárodní norma ČSN ISO 690 [čl. 9].

2.1 Citování pomocí prvního údaje záznamu a data vydání

Jde o běžnou metodu citování ve vědeckých a odborných publikacích (metoda bývá označována také termínem „Harvardský systém“), často se užívá také ve vysokoškolských kvalifikačních pracích (disertačních, habilitačních, atestačních aj.). Je doporučována k aplikaci také mezinárodní normou **ČSN ISO 7144:1986**:

- ČSN ISO 7144:1986. *Dokumentace – Formální úprava disertací a podobných dokumentů*. Praha : Český normalizační institut, 1997. 24 s.

V textu citujícího dokumentu se do kulaté závorky uvede **první údaj** (příjmení autora nebo první slova jména korporace, popřípadě první slova názvu dokumentu, nemá-li dokument autora) a dále **rok vydání** dokumentu. Je-li prvním údajem jméno fyzické osoby, zapisuje se malými písmeny (viz obrázek 1), popřípadě písmeny velkými (ve shodě se zápisem příjmení ze seznamu literatury). Pokud se první údaj přirozeně v textu již vyskytuje, v závorce se uvádí jenom rok vydání citovaného dokumentu (viz obrázek 1). V závorce se dále může, pokud je to potřebné, uvést stránkování (k přesnému umístění citátu nebo parafrázované myšlenky).

Poznámka: místo kulatých závorek je v textu možné i výhodné užit závorek hranatých, zejména v případech, kdy autor používá často kulatých závorek za účelem doplňování textu o další podrobnější nebo osvětlující informace.

Obrázek 1

Text s citacemi:

Někteří autoři poukazují na sociální důsledky rozvoje digitálních knihoven (Rowlands, 1999, s. 195). Někteří označili termín „digitální knihovna“ za oxymorón (Greenberg, 1998, s. 106; Lynch, 2005). Problematikou digitálních knihoven se podrobně ve své monografii zabývala Ch. Borgmanová (Borgman, 2003).

Seznam bibliografických záznamů [abecedně uspořádaný na konci publikace, záznamy se nečíslují, pro lepší vnímání záznamů lze užit odrážek]:

BORGMAN, Christine L. 2003. *From Gutenberg to the global information infrastructure : access to information in the networked world*. 1st paperback ed. Cambridge (Mass) : The MIT Press, 2003. xviii, 324 s. ISBN 0-262-52345-0.

...

GREENBERG, D. 1998. Camel drivers and gatecrashers : quality control in the digital research library. In HAWKINS, B.L.; BATTIN, P. (ed.). *The mirage of continuity : reconfiguring academic information resources for the 21st century*. Washington (D.C.) : Council on Library and Information Resources; Association of American Universities, 1998, s. 105-116.

...

LYNCH, C. 2005. Where do we go from here? : the next decade for digital libraries. *D-Lib Magazine* [online]. July/August 2005, vol. 11, no. 7/8 [cit. 2005-08-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.dlib.org/dlib/july05/lynch/07lynch.html>>. ISSN 1082-9873.

...

ROWLANDS, I.; BAWDEN, D. 1999. Digital libraries : a conceptual framework. *Libri*. 1999, vol. 49, no. 4, s. 192-202. ISSN 0024-2667.

U dokumentů s více autory (3 a více) lze v citaci v textu uvádět příjmení pouze prvního s následným výrazem et al. (nebo česky aj.), pokud to nezpůsobí nějakou nejednoznačnou identifikaci.

Pokud mají dva a více dokumentů stejný první údaj i rok vydání, lze je mezi sebou rozlišit pomocí **malých písmen** (a, b, c, d, ...), která těsně (bez mezery) následují za rokem vydání (uvádějí se jak v textu, tak v seznamu bibliografických záznamů - viz obrázek 2).

Obrázek 2

Text s citacemi:

Autorka analyzuje komplex otázek týkajících se funkcí knihoven v současnosti (Borgman, 2003a, s. 169-208). Blíže také zkoumá problém neviditelnosti knihoven v síťovém prostředí (Borgman, 2003b). ...

Seznam bibliografických záznamů [na konci publikace]:

BORGMAN, Christine L. 2003a. *From Gutenberg to the global information infrastructure : access to information in the networked world*. 1st paperback ed. Cambridge (Mass) : The MIT Press, 2003. xviii, 324 s. ISBN 0-262-52345-0.

BORGMAN, Christine L. 2003b. The invisible library : paradox of the global information infrastructure - challenges faced by libraries and proposed research designs. *Library trends*. May 2003, vol. 51, issue 4, s. 652-674. ISSN 0024-2594.

Bibliografické záznamy jsou v případě tohoto způsobu citování (viz obrázek 2) v závěrečném seznamu uspořádány abecedně podle prvního údaje a na druhé úrovni podle roku vydání. Na třetí úrovni, dříve než se přidělí písmenné indexy, lze záznamy uspořádat podle názvu.

2.2 Citování pomocí průběžných poznámek

Ve vědecké či odborné publikační činnosti jde o často užívanou metodu. Za každým citovaným místem v textu se zapisuje číslice (v horním indexu nebo v kulaté závorce na řádce), která se vztahuje k **číselně řazeným poznámkám** uspořádaným podle pořadí jejich výskytu v textu (viz obrázek 3). Poznámky mohou a nemusejí obsahovat citace. V rámci jedné poznámky se může citovat jedno i více děl najednou. Pokud je jedna publikace citována vícekrát, přiděluje se každé další citaci příslušné nové číslo v poznámkách, není však nutné, aby obsahovala všechny údaje - lze uvést odkaz na číslo dřívější (poprvé uvedené) citace daného dokumentu, ale s jiným vymezením stránek.

První citace určitého dokumentu (nejlépe v každé kapitole zvlášť) má obsahovat potřebný počet údajů k zajištění vazby mezi místem, na kterém se v textu cituje, a příslušným záznamem v seznamu bibliografických záznamů. Požadováno je

alespoň **jméno autora (autorů) a název dokumentu** (bez podnázvů či jiných informací k názvu) doplněný, pokud je to možné, přesným vymezením stránek. (Invertovaný tvar u jmen autorů není v citacích požadován, může však být uplatněn). Pokud uvedené minimum nepostačuje k identifikaci dokumentu (více stejných autorů a názvů apod.), doplňují se údaje další. Jednotlivé údaje v citacích se oddělují **pomocí čárek**.

Obrázek 3

Text s číselnými odkazy:

Někteří autoři poukazují na sociální důsledky rozvoje digitálních knihoven²⁵. Někteří označili termín „digitální knihovna“ za oxymorón^{26;27}. Problematikou digitálních knihoven se podrobně ve své monografii zabývala Ch. Borgmanová²⁸.

Citace v rámci číselně řazených poznámek [pod čarou, na konci kapitoly, na konci textu]:

25. ROWLANDS, I., Digital libraries, s. 195.
26. GREENBERG, D., Camel drivers and gatecrashers, s. 106.
27. LYNCH, C., Where do we go from here?
28. BORGMAN, Christine L., *From Gutenberg to the global information infrastructure*.

Seznam bibliografických záznamů [abecedně uspořádaných na konci publikace, záznamy se nečíslují, pro lepší vnímání záznamů lze užít odrážek]:

BORGMAN, Christine L. *From Gutenberg to the global information infrastructure : access to information in the networked world*. 1st paperback ed. Cambridge (Mass) : The MIT Press, 2003. xviii, 324 s. ISBN 0-262-52345-0.

...

GREENBERG, D. Camel drivers and gatecrashers : quality control in the digital research library. In HAWKINS, B.L.; BATTIN, P. (ed.). *The mirage of continuity : reconfiguring academic information resources for the 21st century*. Washington (D.C.) : Council on Library and Information Resources; Association of American Universities, 1998, s. 105-116.

...

LYNCH, C. Where do we go from here? : the next decade for digital libraries. *D-Lib Magazine* [online]. July/August 2005, vol. 11, no. 7/8 [cit. 2005-08-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.dlib.org/dlib/july05/lynch/07lynch.html>>. ISSN 1082-9873.

...

ROWLANDS, I.; BAWDEN, D. Digital libraries : a conceptual framework. *Libri*. 1999, vol. 49, no. 4, s. 192-202. ISSN 0024-2667.

Často citované dokumenty lze v pořadí u první citace označit nějakým zkráceným výrazem, který je identifikuje a který je pak použit v citacích dalších (viz obrázek 4).

Obrázek 4

První a další citace v rámci poznámek [pod čarou, na konci kapitoly, na konci textu]:

40. JUNGSMANN, Josef. *Josefa Jungmanna Historie literatury české, aneb saustawný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvědčení a jazyka*. 2. vyd. Praha : České museum, 1849, s. 120 (dále citováno jako *Historie literatury české*).

...

69. *Historie literatury české*, s. 420.

V rámci **alternativní metody** je možné, pokud jsou citace číslovány podle svého výskytu v textu, **zkrátit** druhou a každou další citaci daného dokumentu s tím, že se uvede pouze příjmení autora a číslo citace prvního výskytu s přesnou specifikací stran aktuální citace (viz č. cit. 29 na obrázku 5).

Obrázek 5

Text s číselnými odkazy:

Někteří autoři poukazují na sociální důsledky rozvoje digitálních knihoven²⁵. Někteří označili termín „digitální knihovna“ za oxymorón^{26;27}. Problematikou digitálních knihoven se podrobně ve své monografii zabývala Ch. Borgmanová²⁸. Greenberg²⁹ také uvedl ...

Citace v rámci číselně řazených poznámek [pod čarou, na konci kapitoly, na konci textu; seznam bibliografických záznamů není k dispozici]:

25. ROWLANDS, I.; BAWDEN, D. Digital libraries : a conceptual framework. *Libri*. 1999, vol. 49, no. 4, s. 195.

26. GREENBERG, D. Camel drivers and gatecrashers : quality control in the digital research library. In HAWKINS, B.L.; BATTIN, P. (ed.). *The mirage of continuity : reconfiguring academic information resources for the 21st century*. Washington (D.C.) : Council on Library and Information Resources; Association of American Universities, 1998, s. 106.

27. LYNCH, C. Where do we go from here ? : the next decade for digital libraries. *D-Lib Magazine* [online]. July/August 2005, vol. 11, no. 7/8 [cit. 2005-08-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.dlib.org/dlib/july05/lynch/07lynch.html>>.

28. BORGMAN, Christine L. *From Gutenberg to the global information infrastructure : access to information in the networked world*. 1st paperback ed. Cambridge (Mass) : The MIT Press, 2003.

29. GREENBERG, cit. 26, s. 107.

2.3 Citování pomocí číselných odkazů

V posledním případě jde o méně uplatňovanou metodu v rámci vědecké a odborné publikační činnosti (viz obrázek 6).

Citace dokumentů se uvádějí v rámci textu v kulatých (popřípadě hranatých) závorkách pomocí **číselných odkazů** (číslo reprezentuje bibliografický záznam dokumentu jako celku) zapisovaných v řádce. Zápis číselného odkazu v horním indexu se nevyklučuje, ale v takovém případě se neuvádí do závorek (nezapisuje se ani strana umístění citovaného místa). Citace dokumentů jsou uváděny **v pořadí**, v němž byly **poprvé uvedeny** (celkový seznam bibliografických záznamů proto není a podle normy ISO 690 nemůže být uspořádán abecedně podle prvních údajů bibliografických záznamů). To znamená, že po sobě následujícím citacím určitého dokumentu je přiděleno stejné číslo jako citaci první. Pokud je citována pouze určitá část dokumentu (věta, odstavec, myšlenka apod.), lze za číslo v kulaté závorce uvést příslušnou stranu nebo rozsah stran.

Obrázek 6

Text s citacemi:

Někteří autoři poukazují na sociální důsledky rozvoje digitálních knihoven (9, s. 195). Někteří označili termín „digitální knihovna“ za oxymorón (20, s. 106; 12). Problematikou digitálních knihoven se podrobně ve své monografii zabývala Ch. Borgmanová (5). Greenberg (20, s. 107) také uvedl ...

Seznam bibliografických záznamů [na konci publikace; uspořádaný je podle čísel citací]:

...

5. BORGMAN, Christine L. 2003. *From Gutenberg to the global information infrastructure : access to information in the networked world*. 1st paperback ed. Cambridge (Mass) : The MIT Press, 2003. xviii, 324 s. ISBN 0-262-52345-0.

...

9. ROWLANDS, I.; BAWDEN, D. Digital libraries : a conceptual framework. *Libri*. 1999, vol. 49, no. 4, s. 192-202. ISSN 0024-2667.

...

12. LYNCH, C. Where do we go from here ? : the next decade for digital libraries. *D-Lib Magazine* [online]. July/August 2005, vol. 11, no. 7/8 [cit. 2005-08-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.dlib.org/dlib/july05/lynch/07lynch.html>>. ISSN 1082-9873.

...

20. GREENBERG, D. Camel drivers and gatecrashers : quality control in the digital research library. In HAWKINS, B.L.; BATTIN, P. (ed.). *The mirage of continuity : reconfiguring academic information resources for the 21st century*. Washington (D.C.) : Council on Library and Information Resources; Association of American Universities, 1998, s. 105-116.

3 Strukturování bibliografických záznamů

3.1 Bibliografické záznamy tradičních dokumentů

3.1.1 Tištěné monografické publikace

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost. *Název* : podnázev. **Podřízená odpovědnost**. Vydání.
Místo vydání : **Nakladatel**, Rok vydání. **Rozsah**. **Edice**. **Poznámky**. Standardní číslo.

Příklad 1: záznam české tištěné knihy

- ✓ PEŠKOVÁ, Jaroslava. *Role vědomí v dějinách a jiné eseje*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 1998. 140 s. Knižnice dějin současnosti, sv. 5. ISBN 80-7106-217-0.

Primární odpovědnost je doporučeno zapisovat v invertovaném tvaru pro potřeby řazení v abecedně uspořádaných seznamech záznamů použité literatury [ČSN ISO 690, čl. 7.1.2]. U fyzických osob se příjmení v primární odpovědnosti zapisuje vždy velkými písmeny - podle příkladů z obou norem [ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2].

Příklad 2: záznam překladu anglické knihy do češtiny

- ✓ WEINBERG, Steven. *První tři minuty : moderní pohled na počátek vesmíru*. Přel. Michal Horák. 2., aktualiz. vyd. Praha : Mladá fronta, 1998. 197, 8 s. Kolumbus, sv. 138. Přel. z: *First three minutes*. ISBN 80-204-0700-6.

Příklad 3: Bibliografický záznam české učebnice

- ✓ TRYML, S.; GOTTHEINEROVÁ, T.; JANSKÁ, A. *Moderní učebnice angličtiny : (angličtina pro hospodářskou praxi I)*. 3., nezměněné vyd. Praha : SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1976. 729 s.

Má-li publikace dva nebo tři autory, jsou v záznamu uvedena jména všech autorů [ČSN ISO 690, čl. 7.1.4]. Oddělování jména druhého a třetího autora v primární odpovědnosti je v tomto metodickém materiálu realizováno pomocí středníku a mezery, a to podle příkladů uvedených v mladší z obou norem - ČSN ISO 690-2 [5.1.3, příklady]. Publikace reprezentovaná v příkladu 3 neměla přidělené číslo ISBN.

Příklad 4: Bibliografický záznam překladového slovníku

- ✓ POLDAUF, Ivan aj. *Anglicko-český a Česko-anglický slovník*. 9., zcela přeprac. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1994. 1015 s. ISBN 80-04-23997-8.

Má-li publikace více než tři autory, lze v primární odpovědnosti uvést jen jméno prvního z nich, popřípadě i druhého a třetího, a připojit českou zkratku „aj.“, popř. latinskou zkratkou „et al.“ [ČSN ISO 690, čl. 7.1.5].

Příklad 5: záznam zahraniční tištěné odborné příručky

- ✓ International Federation of Library Associations and Institutions. Working Group on Corporate Headings. *Form and structure of corporate headings*. London (GB) : IFLA International Office for UBC, 1980. X, 15 s. ISBN 0-903043-28-9.

Primární odpovědnost je v uvedeném záznamu korporativní (zapsaná ve tvaru: Nadřízená korporace. Podřízená korporace) [ČSN ISO 690, čl. 7.1.3]. Počet stran se uvádí přesně podle dokumentu a uměle vkládané slovo „strana“ je zásadně zapisováno pomocí zkratky „s.“ bez ohledu na jazyk dokumentu (platí pro české prostředí).

Příklad 6: záznam knižní publikace bez primární odpovědnosti

- ✓ *Lumen gentium : věroučná konstituce o církvi*. Předmluva Karl Rahner. Překlad z latiny Jindra Hubková. Praha : Scriptum, 1992. 71 s. ISBN 80-85528-07-X.

U publikací s neznámou odpovědností se prvním údajem záznamu stává její hlavní název [ČSN ISO 690, čl. 7.1.6].

Příklad 7: záznam vícesvazkového encyklopedického díla (jako celku), bez primární odpovědnosti

- ✓ *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopedie obecných znalostí*. Praha : J. Otto, 1888-1909. 28 sv.

Příklad 8: záznam tištěné odborné publikace s doporučenou poznámkou o dostupnosti její elektronické verze vystavené na WWW

- ✓ *Functional requirements for bibliographic records : final report*. IFLA Study Group on the Functional Requirements for Bibliographic Record. München : Saur, 1998. viii, 136 s. UBCIM publications, New series, vol. 19. Dostupný také z WWW: <<http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf>>. ISBN 3-598-11382-X.

3.1.2 [Nesamostatné] části tištěných monografických publikací

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost. <i>Název</i> : podnázev zdrojového dokumentu. Vydání. Označení a číslo části. Podřízená odpovědnost. Místo vydání : Nakladatel, Rok vydání. Lokace ve zdrojovém dokumentu. Standardní číslo.

Příklad 9: záznam kapitoly české tištěné knižní publikace

- ✓ JENERÁL, Emil. *Evropský patentový systém*. 2. doplň. vyd. Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 1997. [Kap.] I., Historický vývoj, s. 4-13. ISBN 80-85100-65-7.

Označení kapitoly je v uvedeném příkladě v hranaté závorce, protože se nevyskytuje přímo v dokumentu.

Příklad 10: záznam části (dílu) tištěné vícesvazkové knižní publikace

- ✓ *Akademický slovník cizích slov*. I. díl, A-K. Praha : Academia, 1995. ISBN 80-200-0523-4 (1. díl). ISBN 80-200-0497-1 (soubor).

U vícesvazkových monografií se údaj o označení a čísle dílčího svazku zapisuje ve znění z dokumentu. Je oddělen od souborného názvu tečkou a mezerou. Závislý název části, existuje-li, se zapisuje po čárce a mezeře. Záznam příkladu 10 obsahuje prioritně číslo ISBN prvního dílu, doplňkově lze připojit i číslo ISBN přidělené celému souboru.

Poznámka: text normy ČSN ISO 690 neobsahuje zcela jasné instrukce k zápisu a řazení údajů o svazcích vícesvazkových dokumentů, v příkladech se vyskytují i jejich nejednotné zápisy [ČSN ISO 690, čl. 4.3.1 a 7.11.1].

3.1.3 [Samostatné] příspěvky do tištěných monografických publikací

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost k příspěvku. Název : podnázev příspěvku. In Primární odpovědnost ke zdrojovému dokumentu. Název : *podnázev zdrojového dokumentu*. Vydání. **Místo vydání : Nakladatel**, Rok vydání, Lokace ve zdrojovém dokumentu. **Standardní číslo**.

Příklad 11: záznam příspěvku do tištěného zahraničního tematického sborníku

- ✓ JONES, Ken. Knowledge as power. In HOUTON, V. a RICHARDSON, K. (ed.). *Reccurent education*. London (GB) : Ward Lock Educational, 1974, s. 45-56. ISBN 0-7062-3380-8 (váz.). ISBN 0-7062-3381-6 (brož.).

Údaje o zdrojovém dokumentu (sborníku) jsou od předchozích údajů odděleny částicí „In“ [ČSN ISO 690, čl. 4.3.2]. Role editorů se zapisuje podle dokumentu v rámci primární odpovědnosti ke zdrojovému dokumentu pomocí zkráceného výrazu, který je umístěn v kulaté závorce [ČSN ISO 690, čl. 7.1.1].

Příklad 12: záznam příspěvku do svazku sborníku (dostupného i elektronicky) pravidelné slovenské konference

- ✓ SAKÁLOVÁ, Elena. Funkcie knižnice vo vzdelávacích procesoch. In *INFOS 2000 : zborník z 30. medzinárodného infromatického sympózia, ktoré sa konalo v dňoch 3.-6. apríla 2000 v Starej Lesnej*. Bratislava : Spolok slovenských knihovníkov, 2000, s. 187-200. Dostupný také z WWW: <<http://www.aib.sk/infos/infos2000/19.htm>>. ISBN 80-81565-80-5.

Příklad 13: záznam příspěvku do svazku českého sborníku vycházejícího s nepravidelnou periodicitou

- ✓ CEJPEK, Jiří. Internet jako sociální jev. In SEDLÁČKOVÁ, B. (ed.) *Acta bibliothecalia et informatica*. 2. Opava : Slezská univerzita Opava, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví, 1997, s. 7-21. ISBN 80-85879-87-5.

Příklad 14: záznam příspěvku do svazku zahraničního sborníku vycházejícího v rámci edice LNCS

- ✓ NIU, Yan ; POSTON, Tim. Using an oriented PDE to repair image textures. In PARAGIOS, Nikos aj. (ed.). *Variational, geometric, and level set methods in computer vision : third international workshop, VLISM 2005, Beijing, China, October 16, 2005 : proceedings*. Berlin : Springer, 2005, s. 61-72. **Lecture notes in computer science, 3752/2005. ISBN 3-540-29348-5.**

Záznam stati ze svazku zahraničního konferenčního sborníku zahrnuje mimořádně také údaj o významné edici LNCS (včetně čísla svazku v edici). Údaj o edici je ovšem připraven na základě struktury monografických publikací (viz část 3.1.1), protože pro strukturu záznamu příspěvku není normami ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 předepsán.

3.1.4 Tištěné seriálové publikace (časopisy, noviny aj.)

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Název : *podnázev*. Odpovědnost k seriálové publikaci. Vydání. Údaje o vydávání (data a/nebo čísla). **Místo vydání** : **Nakladatel**, Rok vydání. **Edice**. **Poznámky**. Standardní číslo.

Příklad 15: záznam českého tištěného časopisu (jako celku)

- ✓ *Národní knihovna : knihovnická revue*. Národní knihovna České republiky. 1990- , roč. 1, č. 1- . **Praha : Národní knihovna ČR, 1990- . 4x ročně. Vychází také v elektronické formě. ISSN 0862-7487.**

Prvním údajem záznamů seriálových publikací je jejich hlavní název [ČSN ISO 690, čl. 4.2]. Hlavní název lze v určitých případech doplnit i podnázevem (záznam v příkladu 15 dokladuje takovou situaci). Za názvy se uvádějí údaje o vydávání seriálu [ČSN ISO 690, čl. 7.5.2].

Příklad 16: záznam zahraničního tištěného časopisu

- ✓ *Canadian and international education*. Comparative and International Education Society of Canada. June 1972- , vol. 1, no. 1- . **Toronto : Micromedia, 1972- . 6x ročně. Název čas. ve franc: Éducation canadienne et internationale. ISSN 0315-1409.**

Příklad 17: záznam zahraniční edice tištěných materiálů (jako celku)

- ✓ *Discussion paper*. International Finance Corporation. 1989- , no. 1- . **Washington (D.C.) : World Bank, 1989- . Vychází nepravdělně. ISSN 1012-8069.**

3.1.5 Články v tištěných seriálových publikacích (časopisech, novinách aj.)

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost k článku. Název : podnázev článku. **Podřízená odpovědnost k článku. Název : podnázev zdrojového dokumentu.** Vydání. Rok vydání, Svazek/Ročník, Číslo, Rozsah stran. **Standardní číslo.**

Příklad 18: záznam článku v českém tištěném časopise

- ✓ KRSKOVÁ, L.; HILSKÁ, I.; KOPECKÁ, P. aj. Molekulární diagnostika maligních lymfomů řady B : detekce klonality a stručný přehled problematiky s vlastními výsledky. *Časopis lékařů českých*. 2004, roč. 143, č. 3, s. 191-194. **ISSN 0008-7335.**

Názvy zdrojových dokumentů (časopisů, novin aj.) se v souladu s normami ČSN ISO 690 a ISO 690-2 zapisují kurzivou. Názevu nepředchází žádné návěští. Lokace článku ve zdrojovém dokumentu (tj. údaje o roku vydání, svazku nebo ročníku, čísle a rozsahu stran) je všude v tomto metodickém materiálu oddělena od předchozího názvu (a popřípadě údaji o vydání) jednoznačně tečkou a mezerou (týká se tištěných i elektronických zdrojů). Zápis identifikátoru ISSN je doporučeným údajem (je výhodný pro případné automatické zpracování citovaného dokumentu).

Poznámka: text normy ČSN ISO 690 neobsahuje instrukci pro jednoznačnou interpunkci oddělování lokační části. Někdy je uváděna tečka a mezera [ČSN ISO 690, čl. 4.4 nebo 7.11.2, příklad 3], jindy čárka a mezera [ČSN ISO 690, čl. 4.4 nebo příklady z národní části]. Mladší norma ČSN ISO 690-2 oddělování lokační části již řeší jednoznačně pomocí tečky a mezery [ČSN ISO 690-2, čl. 5.2.2, příklady] - viz také příklady v podkapitole 3.2.5 tohoto metodického materiálu.

Příklad 19: záznam článku v anglickém tištěném časopise

- ✓ RATNER, D. aj. Seasonal variations in blood cholinesterase activity. *Israel journal of medical sciences*. May 1989, vol. 25, no. 5, s. 247-250. **ISSN 0021-2180.**

Označování údajů z lokační části se zapisuje v jazyce dokumentu pomocí zkratk (viz příklad 19, 20, 21 a 22).

Příklad 20: záznam článku ve francouzském tištěném časopise

- ✓ BONHOMME, Véronique; CALIXTE, Jacqueline. Systèmes d'information : automatisation du réseau informationnel de la Chambre de commerce et d'industrie de Marseille. *Documentaliste*. 1989, vol. 26, n° 4-5, s. 194-199. **ISSN 0012-4508.**

Příklad 21: záznam článku v německém tištěném časopise

- ✓ BRANDTNER, Andreas. Zur Vernetzung der österreichischen Literaturarchive. *Bibliotheksdienst*. 1998, Jg. 32, Heft 12, s. 2055-2064. **ISSN 0006-1972.**

Příklad 22: záznam článku v polském tištěném časopise

- ✓ KĘSICKA, Hanna. Henryk Sawoniak (1912-2003). *Biuletyn informacyjny Biblioteki Narodowej*. 2003, t. 164, nr. 1, s. 60. **ISSN 0006-3983.**

3.1.6 Patentové dokumenty

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost (příhlašovatel). Název vynálezu. Podřízená odpovědnost. Poznámky. Země nebo vydávající úřad Druh patentového dokumentu, Číslo. Datum vydání patentového dokumentu.

Příklad 23: záznam patentového spisu (evropský patent)

- ✓ IBM (US). Parallel file system and method with a metadata node. Frank B. Schmuck aj. (inventors). MPT6: G06F17/30. EPO Patent, EP0890916 A. 1999-01-13.

Příklad 24: záznam mezinárodní patentové přihlášky PCT

- ✓ Joslin Diabetes Center (US). Methods for determining genetic susceptibility to diabetic nephropathy. Andrzej S. Krolewski (inventor). MPT6: C12Q1/68. WIPO PCT Application, WO1998US19511. 1998-09-18.

3.2 Bibliografické záznamy elektronických dokumentů

3.2.1 Elektronické monografie, WWW sídla, databáze a počítačové programy

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost. Název : *podnázev* [Druh nosiče]. Podřízená odpovědnost. Vydání a/nebo Verze. Místo vydání : Nakladatel/Vydavatel, Datum vydání, Datum aktualizace/revize [Datum citování u online dokumentů]. Edice. Poznámky. Dostupnost a přístup. Standardní číslo.

Příklad 25: záznam elektronického dokumentu (technologický předpis) uveřejněného na WWW

- ✓ LAGOZE, C. aj. *The Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting* [online]. Protocol Version 2.0 of 2002-06-14, Document version 2003/02/21T00:00:00Z. 2003 [cit. 2006-03-30]. Dostupný z World Wide Web: <<http://www.openarchives.org/OAI/openarchivesprotocol.html>>.

Za názvem elektronické monografické publikace se povinně po mezeře v hranaté závorce uvádí údaj o druhu nosiče, například [online], [CD-ROM] aj. Druh nosiče lze doplnit i údajem o druhu dokumentu, například [online databáze], [počítačový program na CD-ROM], [elektronická pošta] aj. [ČSN ISO 690-2, čl. 7.3]. U online dostupných dokumentů lze v případě neznámého či nejasného místa zveřejnění a neznámého či nejasného vydavatele tyto údaje vynechat [ČSN ISO 690-2, čl. 7.7.3 a čl. 7.8.3]. V poznámkách ale musí být vždy uvedena dostupnost zdroje - adresa URL. Datum vydání zdroje je údajem povinným. U online zdrojů je povinné datum citování dokumentu, které se uvádí v hranaté závorce, a to buď v normalizované formě (viz příklad 25 nebo 28) nebo v přirozeném pořadí v jazyce zpracovatele záznamu (viz příklad 26 nebo 27) [ČSN ISO 690-2, čl. 7.9.4].

Poznámková věta o dostupnosti (angl. „available“) může být v češtině formulována podle kontextu záznamu, například: „Dostupný“ (zdroj, materiál, dokument, archiv aj.), neutrálně „Dostupné“ aj. (viz například záznam 32 s rozšířeným tvarem údaje o dostupnosti). Anglický termín „World Wide Web“ lze z důvodu úspory místa zapsat i ve zkráceném tvaru „WWW“

Příklad 26: záznam odborného webového sídla (hlavní stránky)

- ✓ SULLIVAN, Danny (ed.). *Search Engine Watch* [online]. 1996- [cit. 30. března 2006]. Dostupný z WWW: <<http://searchenginewatch.com>>.

Příklad 27: záznam WWW sídla (hlavní stránky) jednoho ročníku mezinárodní konference

- ✓ *The Eighth International World Wide Web Conference, Toronto Convention Centre, Toronto, Canada, May 11-14, 1999* [online]. Updated December 5, 2000 [cit. 30. března 2006]. Dostupný z WWW: <<http://www8.org/>>.

Příklad 28: záznam interaktivní obrazové databáze specializované organizace

- ✓ *FAO Media Archive* [online databáze]. **Food nad Agriculture Organization of the United Nations**. Rome : FAO, 1996- [cit. 2006-03-30]. **Elektronický archiv obrazových informací**. Dostupný z WWW: <http://www1.fao.org/media_user/_home.html>.

Příklad 29: záznam souboru elektronických textů na CD-ROM ze 4 konferencí

- ✓ *New Information Technology Conference proceeding* [CD-ROM]. **Ching-chih Chen (ed.); disc created by Ching-chih Chen, Amanda Lo, Yu-Huei Lainer**. West Newton (Mass.) : MicroUse Information, 1991. 1 optický disk. Vyhledávací systém: Kaware. Obsahuje: 1st Pacific, Bangkok, 1987; 2nd Pacific, Singapore, 1989; 3rd International, Guadalajara, 1990; 4th International, Budapest, 1991.

Příklad 30: záznam počítačového programu

- ✓ *OCLC Passport for Windows* [počítačový program na disketě]. **Online Computer Library Center**. Version 1.10. Dublin (Ohio) : OCLC, c1995-1996. 6 disket; 5 1/4 palce. **Instalační program a uživatelské rozhraní pro Microsoft Windows**.

3.2.2 [Nesamostatné] části elektronických monografií, WWW sídel, databází a počítačových programů

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost ke zdrojovému dokumentu. <i>Název : podnázev zdrojového dokumentu</i> [Druh nosiče]. Podřízená odpovědnost ke zdrojovému dokumentu . Vydání a/nebo Verze. Místo vydání : Nakladatel/Vydavatel, Datum vydání, Datum aktualizace/revize [Datum citování u online dokumentů]. Označení části (kapitoly aj.), Název části. Číslování v rámci zdrojového dokumentu . Lokace v rámci zdrojového dokumentu. Poznámky . Dostupnost a přístup. Standardní číslo.

Příklad 31: záznam dílčí WWW stránky v části webového sídla odborné organizace

- ✓ American Psychological Association. *American Psychological Association* [online]. Washington (D.C.) : APA, c2006 [cit. 2006-03-30]. About the American Psychological Association. Dostupný z WWW: <<http://www.apa.org/about/>>.

Údaj o nesamostatné části webového sídla se uvádějí za bibliografickými údaji zdroje jako celku a před poznámkami [ČSN ISO 690-2, čl. 7.14.1]. Jde-li o hierarchii více názvů částí, zapisuje se každý zvlášť a oddělují se tečkou a mezerou.

Příklad 32: záznam kapitoly elektronické verze původně tištěné knihy

- ✓ VAN RIJSBERGEN, C.J. *Information Retrieval*. 2nd ed. London : Butterworths, 1979. [Chapter] 2, Automatic text analysis. Hypertextová verze dostupná z WWW: <<http://www.dcs.gla.ac.uk/Keith/Chapter.2/Ch.2.html>>. ISBN 0-40-870929-4.

Příklad 33: záznam části a její kapitoly webové příručkové publikace

- ✓ Association for Computers and the Humanities (US); Association for Computational Linguistics (US); Association for Literary and Linguistic Computing (US). *TEI Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange (P3)* [online]. Ed. C.M. Sperberg-McQueen and Lou Burnard. 1st ed., version 1. Charlottesville (Virginia) : Electronic Text Center, University of Virginia, 16 May 1994 [cit. 3. února 2003]. Part 1, Introduction. Chapter 2, A Gentle Introduction to SGML. Dostupný z WWW: <<http://etext.lib.virginia.edu/bin/tei-tocs?div=DIV1&id=SG>>.

V záznamu příkladu 33 je v údaji o primární odpovědnosti uplatněno korporativní záhlaví ve formě doporučené normami [ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2, čl. 7.1.3 a 7.1.4]. Údaje o korporativní odpovědnosti byly převzaty z metadatového záznamu.

3.2.3 [Samostatné] příspěvky do elektronických monografií, webových sídel, databází a počítačových programů

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost k příspěvku. Název : podnázev příspěvku. In Primární odpovědnost ke zdrojovému dokumentu. *Název : podnázev zdrojového dokumentu* [Druh nosiče]. **Podřízená odpovědnost ke zdrojovému dokumentu.** Vydání a/nebo Verze. Místo vydání : Nakladatel/Vydavatel, Datum vydání, Datum aktualizace/revize [Datum citování u online dokumentů]. **Číslování v rámci zdrojového dokumentu.** Lokace v rámci zdrojového dokumentu. **Poznámky.** Dostupnost a přístup. Standardní číslo.

Příklad 34: záznam příspěvku z americké online konference

- ✓ MIKSA, Francis L.; DOTY, Philip. Intellectual Realities and the Digital Library. In *Digital Libraries '94 : Proceedings of the First Annual Conference on the Theory and Practice of Digital Libraries, June 19-21, 1994 - College Station, Texas, USA* [online]. **Electronic version created by Scott W. Hassan and Ted Metcalfe.** S.I : Texas A&M University, Center for the Study of Digital Libraries, 1994, last mod. 23

Sep 1995 [cit. 2006-03-30]. Dostupný z WWW:
<<http://www.csd.tamu.edu/DL94/paper/miksa.html>>.

V případě neznámého místa publikování zdrojové publikace, kdy je ale znám vydavatel, se v údaji o místě vydání zapisuje latinská zkratka S.l. (Sine loco), popřípadě český ekvivalent B.m. (Bez místa) [ČSN ISO 690, čl. 7.6.4 a ČSN ISO 690-2, čl. 7.7.3].

Příklad 35: záznam příspěvku na jednom z ročníků české online konference

- ✓ SVOBODA, M.; BAYER, J. 2003. Dostupnost vysokoškolských kvalifikačních prací : východiska pro další řešení. In *INFORUM 2003 : 9. konference o profesionálních informačních zdrojích , 27.-29.5. 2003 : sborník z konference informačních profesionálů* [online]. Praha : Albertina icome Praha; Vysoká škola ekonomická v Praze, 2002. Dostupný z WWW:
<http://www.inforum.cz/inforum2003/prispevky/Svoboda_Martin.pdf>. ISSN 1801-2213.

Příklad 36: záznam digitální fotografie z interaktivní obrazové online databáze specializované organizace

- ✓ SISTINI, M. Women gathering citrus fruit. In *FAO Media Archive* [online databáze]. **Food nad Agriculture Organization of the United Nations**. Rome : FAO, 1996- [cit. 2006-03-30]. Číslo obrazového objektu: 18117. **Formát JPEG**. Dostupný z WWW: <http://www1.fao.org/media_user/_home.html>.

3.2.4 Elektronické seriálové publikace (časopisy, noviny, edice aj.)

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

<i>Název</i> : <i>podnázev</i> [Druh nosiče]. Vydání a/nebo Verze. Místo vydání : Nakladatel/Vydavatel, Datum vydání, Datum aktualizace/revize [Datum citování u online dokumentů]. Edice. Poznámky. Dostupnost a přístup. Standardní číslo.

Příklad 37: záznam elektronické online dostupné verze českého odborného časopisu

- ✓ *Národní knihovna : knihovnická revue* [online]. Národní knihovna České republiky. Praha : Národní knihovna ČR, 1990- [cit. 2006-03-30]. **4x ročně**. **Vychází také v tištěné formě (ISSN 0862-7487)**. Dostupný z WWW:
<<http://full.nkp.cz/nkkr/NKKR.html>>. ISSN 1214-0678.

Příklad 38: záznam elektronického online dostupného zahraničního časopisu

- ✓ *JEP : The Journal of Electronic Publishing* [online]. Ann Arbor (MI) : University of Michigan Press, 1995- [cit. 2005-04-20]. **3x ročně**. Přerušené vydávání v letech 2003-2005. Dostupný z WWW: <<http://www.hti.umich.edu/jjep/>>. ISSN 1080-2711.

Příklad 39: záznam elektronické verze tištěného univerzitního časopisu

- ✓ *Forum* : časopis Univerzity Karlovy. Vydává Rektorát Univerzity Karlovy. Praha : Univerzita Karlova, 1995-2002. 1x za 14 dnů. Dostupný také z WWW: <<http://forum.cuni.cz/>>. ISSN 1211-1724.

Příklad 40: záznam podřady elektronické edice (bez identifikátoru ISSN)

- ✓ *Scripta electronica*. Starý Orient II, Seria monographica [online]. Praha : Ústav starého Předního východu FF UK, 1996- [cit. 2003-02-03]. **Publikovaná nepravidelně**. Dostupný z WWW: <<http://enlil.ff.cuni.cz/>>.

3.2.5 Články v elektronických seriálech (časopisech, novinách aj.)

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost k článku. Název : podnázev článku. *Název : podnázev zdrojového dokumentu* [Druh nosiče]. Vydání. Datum vydání zdrojového dokumentu, Svazek (Ročník), Číslo, Datum aktualizace/revize [Datum citování u online dokumentů], Lokace v rámci zdrojového dokumentu. **Poznámky**. Dostupnost a přístup. Standardní číslo.

Příklad 41: záznam článku z českého elektronického online dostupného časopisu

- ✓ HEMOLA, Hanuš. Koordinační porada k problematice meziknihovních služeb. *Ikaros* [online]. Leden 2003, roč. 7, č. 1 [cit. 2006-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1273>>. ISSN 1212-5075.

Příklad 42: záznam článku z anglického elektronického online dostupného časopisu

- ✓ HAGEN, J.H.; DOBRATZ, S; SCHIRMBACHER, P. Electronic Theses and Dissertations Worldwide : Highlights of the ETD 2003 Symposium. *D-Lib Magazine* [online]. 2003, vol. 9, no. 7/8 [cit. 2006-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.dlib.org/dlib/july03/hagen/07hagen.html>>. ISSN 1082-9873.

3.2.6 Systémy elektronických konferencí, diskusních listů aj.

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Název : podnázev zdroje [Druh nosiče]. Místo vydání : Vydavatel, Datum vydání [Datum citování]. **Poznámky**. Dostupnost a přístup.

Příklad 43: záznam českého volně dostupného elektronického diskusního listu

- ✓ *STR-SKOL* : *Diskuse na tema stredni skoly a Internet* [online]. Praha : CESNET, 1994- [cit. 2006-03-30]. Dostupný z Internetu: <str-skol@CESNET.CZ>. Dostupný také z WWW: <<http://listserv.cesnet.cz/archives/str-skol.html>>.

Příklad 44: záznam amerického volně dostupného elektronického diskusního listu

- ✓ *Web4Lib Electronic Discussion* : *An electronic discussion for library-based World-Wide Web managers* [online]. May 12, 1994- [cit. 2006-03-30]. Dostupný

z Internetu: <web4lib@webjunction.org>. Dostupný také z WWW: <<http://lists.webjunction.org/web4lib/>>.

3.2.7 Jednotlivé elektronické zprávy z elektronických konferencí, diskusních listů aj.

Základní obecná struktura bibliografického záznamu

Primární odpovědnost ke zprávě. Název : podnázev zprávy. In *Název systému zpráv* [Druh nosiče]. **Podřízená odpovědnost/příjemce zprávy**. Místo vydání : Vydavatel, Datum vydání (u osobní a neveřejné komunikace se uvádí datum odeslání) [Datum citování]. **Číslování v rámci systému zpráv**. Lokace v rámci systému zpráv. **Poznámky**. Dostupnost a přístup (s výjimkou osobní nebo neveřejné komunikace).

Příklad 45: záznam zprávy z volně dostupného elektronického listu (viz příklad 43)

- ✓ WAGNER, Janek. Dotace SIPVZ pro zelene skoly v roce 2006. In *STR-SKOL : Diskuse na tema stredni skoly a Internet* [online]. Praha : CESNET, Sun, 18 Dec 2005 20:09:27 +0100 [cit. 30. března 2006]. Dostupný z Internetu: <str-skol@CESNET.CZ>. Dostupný také z WWW: <<http://lsv.cesnet.cz/cgi-bin/wa?A2=ind0512&L=str-skol&T=0&F=&S=&P=122>>.

V případě jednotlivých zpráv se v údaji o datu vydání zapisuje přesné datum včetně časových údajů [ČSN ISO 690-2, čl. 7.9.1]. Údaje se přebírají v jazyce dokumentu z hlavičky zprávy.

Příklad 46: záznam zprávy ze amerického volně dostupného elektronického listu (viz příklad 44)

- ✓ KOCH, Traugott. CfP : Special Issue on Digital Libraries and eScience, IJDL. In *Web4Lib Electronic Discussion* [online]. Mon Mar 13 11:12:13 EST 2006 [cit. 2006-03-30]. Dostupný z Internetu: <web4lib@webjunction.org>. Dostupný také z WWW: <<http://lists.webjunction.org/wjlists/web4lib/2006-March/039960.html>>.

Příklad 47: záznam zprávy z elektronické skupiny Newsgroup a odpovědi na ni

- ✓ MODEL, Josh. NCBI Blast Report - Expect(2) . In *BIO-SOFTWARE/bionet.software* [online]. Wed Mar 22 19:03:14 EST 2006 [cit. 2006-03-30]. Dostupný z Internetu: <bio-soft@net.bio.net>. Dostupný také z WWW: <<http://www.bio.net/bionet/mm/bio-soft/2006-March/024540.html>>.
- ✓ KARPLUS, Kevin. Re: NCBI Blast Report - Expect(2). In *BIO-SOFTWARE/bionet.software* [online]. Wed Mar 22 20:02:44 EST 2006 [cit. 2006-03-30]. Dostupný z Internetu: <bio-soft@net.bio.net>. Dostupný také z WWW: <<http://www.bio.net/bionet/mm/bio-soft/2006-March/024541.html>>.

Příklad 48: záznam zprávy (přeposlané) z neveřejného diskusního listu a odpovědi na ni

- ✓ SUBIRATS, Imma. Fwd: Towards a Continuum of Scholarship. In *E-LIS editors* [online]. 08 Mar 2006, 11:36:20 PM [cit. 2006-03-30]. Dostupný z Internetu pro registrované účastníky: <elis-editors@lists.openlib.org>.

- ✓ MORRISON, Heather. Re: Fwd: Towards a Continuum of Scholarship. In [E-LIS editors](#) [online]. 09 Mar 2006, 12:09:56 A [cit. 2006-03-30]. Dostupný z Internetu pro registrované účastníky: <elis-editors@lists.openlib.org>.

Příklad 49: záznam neveřejné zprávy z osobní emailové komunikace

- ✓ BENDA, Jan. RE: Informace o informacním systému statní spravy [elektronická pošta]. Message to: Libor Kubka. 20 Jan 1999 [cit. 1999-05-05]. Osobní komunikace.

3.3 Bibliografické záznamy dalších typů dokumentů (nezahrnutých do ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2)

Tato podkapitola metodického materiálu zahrnuje návrhy struktur bibliografických záznamů vybraných typů dokumentů, které nejsou obsaženy v normách ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Jde o dokumenty, které jsou ale relativně často citovány studenty ve vysokoškolských kvalifikačních pracích, a proto je jim v tomto materiálu věnována pozornost.

Návrh zahrnuje struktury záznamů samotných vysokoškolských kvalifikačních prací, výzkumných či technických zpráv, technických norem a některých typů legislativních materiálů. Navržené struktury ve svém jádru vycházejí z ustanovení obou norem ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Některé specifické a unikátní údaje jsou ve strukturách záznamů pro zahrnuté dokumenty navrženy v souladu s jinými metodikami, protože obě citované normy tyto údaje neřeší. Některá řešení jsou převzata z bývalé české citační normy ČSN 01 0197, jiná z různých katalogizačních standardů.

3.3.1 Vysokoškolské kvalifikační práce

Příklad 50: záznam zahraniční disertační práce publikované univerzitním nakladatelstvím

- ✓ FLOSS, Franziska. *Soziale Ungleichheit im Alter*. Wien : VWGÖ, 1982. II, 204, IV s. Dissertationen der Johannes Kepler-Universität, 37. ISBN 3-85369-518-3.

Struktura záznamu publikované disertační práce v podstatě odpovídá modelu popisu jakékoliv publikované tištěné monografie (viz příklady 1-5 v tomto metodickém materiálu). Ediční údaje jsou běžně nepovinné, ale v případě výše uvedeného záznamu by tyto údaje bylo vhodné uvést (označují typ vysokoškolské práce i instituci přidávající titul).

Příklad 51: záznam nepublikované české diplomové práce

- ✓ ČERŇOVÁ, Dagmar. *Regionální funkce knihoven v Plzeňském kraji*. Plzeň, 2003. 128, XXI s., 7 tab. příl. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.

Záznam nemůže v tomto případě obsahovat údaj o nakladateli, protože práce nebyla publikována. Údaj o typu vysokoškolské kvalifikační práce, přiděleném titulu

a instituci, která titul přidělila, jsou umístěny v oblasti poznámek. Vzhledem k tomu, že nejde o publikovanou práci, je nutné tyto poznámky stanovit jako povinné.

Příklad 52: záznam disertační práce v papírové podobě, která ale byla po obhajobě zveřejněna také prostřednictvím digitálního repozitáře na WWW

- ✓ HLAVÁČEK, Michal. *Nestandardní modely pro rozhodování a vyjednávání ekonomických subjektů týkající se ekonomických informací*. Praha, 2003. 106 s. Disertační práce (PhD). Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut ekonomických studií. Dostupný také z WWW: http://ies.fsv.cuni.cz/storage/work/406_hlavacek.pdf.

Příklad 53: záznam americké disertační práce publikované pouze elektronicky a dostupné z digitálního repozitáře mateřské univerzity

- ✓ SULEMAN, H. *Open Digital Libraries* [online]. Blacksburg (Virginia) : Virginia Polytechnic Institute and State University, University Libraries, November 19, 2002 [cit. 2006-03-30]. 201 s. Disertační práce (PhD). Virginia Polytechnic Institute and State University. Dostupný z WWW: <http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-11222002-155624/unrestricted/odl.pdf>.

Disertace je zveřejněna elektronicky v rámci systému spravovaného univerzitními knihovnami dané školy, proto je vyplněn také údaj o vydavateli.

Příklad 54: záznam německé disertační práce publikované pouze elektronicky (na mateřské univerzitě a také v národním digitálním archivu)

- ✓ BECKER, Wolfgang. *Dynamische adaptive Lastbalancierung für große, heterogen konkurrierende Anwendungen* [online]. Stuttgart : Universität Stuttgart, 1995 [cit. 2006-03-30]. 134 s. Disertační práce (Dr. rer. nat.). Universität Stuttgart, Fakultät für Informatik, Institut für Parallele und Verteilte Höchstleistungsrechner. Dostupný z univerzitního systému OPUS: <http://elib.uni-stuttgart.de/opus/volltexte/1999/5/pdf/5.pdf>. URN: urn:nbn:de:bsz:93-opus-59.

3.3.2 Výzkumné a technické zprávy

Příklad 55: záznam technické zprávy

- ✓ GIBB, A. *Developing trainer and organiser competency for supporting SMEs in Europe*. Durham, 1990. 45 s. Technická zpráva. DUBS-OP--9043. Durham University, Business School. Dostupná také z British Library Document Supply Centre DSC:3630.934815(DUBS-OP--9043).

Specifickým znakem výzkumných a technických zpráv je jejich označení a číslo. Příslušný údaj je v záznamu uveden v poznámkách po označení typu zprávy. Dále mohou následovat údaje o výzkumné úloze a zejména jméno instituce, kde byl výzkum realizován. Další poznámka může informovat o dostupnosti tohoto dokumentu v současnosti.

Příklad 56: záznam výzkumné zprávy zveřejněné také na WWW

- ✓ KOSTELECKÝ, Jan. *Připojení lokalit zhuštění bodového pole na DOPNUL*. Zdiby, 1999. 21 s., 9 s. příl. Výzkumná zpráva. 998/99. Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický. Dostupný také z WWW: <http://www.vugtk.cz/odis/sborniky/vyzk_zpravy/Vz_0998.pdf>

Příklad 57: záznam původně nepublikované technické zprávy z historického fondu specializované instituce, nyní dostupné také z digitálního archivu

- ✓ CHAPMAN, Dean R. *An approximate analytical method for studying entry into planetary atmospheres*. Washington, May 1958. 103 s. Technická zpráva. NACA TN-4276. National Advisory Committee for Aeronautics. Dostupný také z elektronického archivu: <<http://naca.larc.nasa.gov/reports/1958/naca-tn-4276/>>.

Příklad 58: záznam výzkumné zprávy publikované v rámci edice Odboru výzkumu a vývoje Britské knihovny

- ✓ STEELE, J. *Information management in advice centre*. London : British Library, Research and Development Department, 1991. 59 s. BLRD Report, 6035. ISBN 0-85374-532-3.

3.3.3 Technické normy

Příklad 59: záznam aktuálně platné mezinárodní normy

- ✓ ISO 5985:2002. *Animal feeding stuffs -- Determination of ash insoluble in hydrochloric acid*. 2nd ed. Geneva : ISO, 2002. 7 s.

Specifickým a jedinečným znakem technických norem je jejich označení a číslo. Příslušný údaj je v tomto metodickém materiálu uveden jako vstupní prvek záznamu (podle metodik předchozích citačních norem). Od názvu normy je oddělen tečkou a mezerou. Může být doplněn údajem o datu vydání (zapisuje se po dvojtečce za číslo normy bez mezery).

Příklad 60: záznam aktuálně platné české normy

- ✓ ČSN EN 62270. *Automatizace vodních elektráren - Pokyn pro řízení pomocí počítače*. Praha : Český normalizační institut, březen 2005. 72 s.

Příklad 61: záznam zrušené české normy (z fondu českého ČSNI)

- ✓ ČSN 01 0198. *Formální úprava rešerší*. Praha : Vydavatelství Úřadu pro normalizaci a měření, 1972. 4 s. Zrušená norma (bez náhrady). Platnost ukončena v březnu 2002.

3.3.4 Vybrané legislativní dokumenty

Příklad 62: záznam zákona ČR zveřejněného ve svazku publikované sbírky zákonů

- ✓ Česko. Zákon č. 106 ze dne 11. května 1999 o svobodném přístupu k informacím. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 39, s. 2578-2582. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1999/sb039-99.pdf>>.

V pozici primární odpovědnosti je v záznamu uvedeno jméno země (působnost zákona). Jde o princip uplatňovaný také v profesionální rovině katalogizačního popisu. Normy ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 tento princip naznačují v čl. 7.1.3. V seznamech citované literatury lze tohoto principu výhodně využít, bude-li práce citovat více takových dokumentů a z různých zemí.

Příklad 63: záznam vládního usnesení ČR zveřejněného ve svazku publikovaného vládního věstníku

- ✓ Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepti rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010. In *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*. 2004, roč. 2, částka 4, s. 212. Přepis usnesení včetně Předkládací zprávy dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/article.php?id=1150>>.

V záznamu je za jménem země po tečce a mezeře uvedeno jméno orgánu státní správy (Vláda).

Příklad 64: záznam ministerské vyhlášky ČR zveřejněné ve svazku publikované sbírky zákonů

- ✓ Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Vyhláška [č. 317 ze dne 27. července 2005](#) o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, částka 111, s. 5654-5674. Dostupný také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2005/sb111-05.pdf>>.

V záznamu je za jménem země po tečce a mezeře uvedeno jméno orgánu státní správy (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy).

Konverze do formátu HTML: Martin Krčál (krcal@fss.muni.cz)